

แนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดของทหารกองประจำการ
มณฑลทหารบกที่ 24

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

โดย

พันเอก สัญญา โยธานันต์
รองเสนาธิการมณฑลทหารบกที่ 24

วิทยาลัยการทัพบก

กันยายน 2568

เอกสารวิจัยเรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดของทหารกองประจำการมณฑล
ทหารบกที่24

โดย พันเอก สัญญา โยธานันต์

อาจารย์ที่ปรึกษา พันเอก เจษฎา เหมหาชาติ

วิทยาลัยการทัพบก อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรหลักประจำ วิทยาลัยการทัพบก ปีการศึกษา 2568 และเห็นชอบให้เป็น
เอกสารวิจัยส่วนบุคคลที่อยู่ในเกณฑ์ระดับ **ดีมาก**

พลตรี

(เกียรติชัย โอภาโส)

ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก

คณะกรรมการควบคุมเอกสารวิจัยส่วนบุคคล

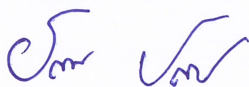
พันเอก

(พิชชญาน พวงทอง)

ประธานกรรมการ

พันโทหญิง

(อรศศิรี ประเสริฐศิริ)

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา

พันเอก

(ธนนกรกรณ์ ณ ป้อมเพ็ชร)

กรรมการ

พันเอก

(เจษฎา เหมหาชาติ)

กรรมการและเลขานุการ

บทคัดย่อ

ผู้วิจัย	พันเอก สัญญา โยธานันต์
เรื่อง	แนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดของทหารกองประจำการมณฑล ทหารบกที่24
วันที่	๑ กันยายน 2568 จำนวนคำ : 8,321 จำนวนหน้า : 35
คำสำคัญ	ทหารกองประจำการ, ยาเสพติด, FAMAR Model
ชั้นความลับ	ไม่มีชั้นความลับ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อปัญหายาเสพติดของทหารกองประจำการในมณฑลทหารบกที่ 24 และศึกษาสาเหตุหลักของปัญหาดังกล่าวรวมทั้งเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เหมาะสมกับบริบทของหน่วย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ผสมผสาน (Strategic Mixed Methods) ซึ่งประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสำรวจแบบสอบถามเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือเชิงระบบ เช่น SWOT, PESTEL, Fishbone Diagram, POSDCoRB และ FAMAR Model

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายในที่เป็นอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ การขาดบุคลากรด้านสุขภาพจิต การขาดระบบติดตามพฤติกรรมเฉพาะราย และการไม่มีโครงสร้างศูนย์ฟื้นฟูภายในหน่วย ส่วนปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบ ได้แก่ สภาพแวดล้อมในช่วงลาพัก กลุ่มเพื่อนที่เคยใช้ยาเสพติด และช่องทางการเข้าถึงยาเสพติดผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ขณะที่สาเหตุหลักของพฤติกรรมเสพติด ได้แก่ ความเครียด การขาดแรงจูงใจ และการไม่มีระบบสนับสนุนหลังลาพัก

แนวทางที่พัฒนาขึ้นโดยใช้กรอบ FAMAR และ POSDCoRB มุ่งเน้นการสร้างศูนย์ฟื้นฟูภายในหน่วยทหาร การพัฒนาระบบพี่เลี้ยงเชิงพฤติกรรม การบูรณาการข้อมูลกับหน่วยงานภายนอก และการติดตามผลในระยะยาวผ่านระบบฐานข้อมูล โดยแนวทางนี้มีศักยภาพในการขยายผลเป็นต้นแบบสู่หน่วยอื่นของกองทัพในอนาคต

ABSTRACT

AUTHOR: Colonel Sanya Yothanant
TITLE: Strategic Guidelines for Addressing Drug Abuse Problems
among Conscripts of the 24th Military District
DATE: 9 September, 2025 **WORD COUNT :** 8,321 **PAGES :** 35
KEY TERMS: Conscripts, Drug Abuse, FAMAR Model
CLASSIFICATION: Unclassified

This research aims to analyze environmental factors contributing to drug-related problems among conscripts in the 24th Military Circle and to identify the root causes of such issues, along with proposing appropriate solutions suited to the unit's context. The study employs a strategic mixed-methods research design, incorporating in-depth interviews, quantitative survey questionnaires, and systematic analytical tools such as SWOT, PESTEL, Fishbone Diagram, POSDCoRB, and the FAMAR Model.

The findings reveal that major internal obstacles include a lack of mental health personnel, the absence of individualized behavioral monitoring systems, and the unavailability of in-unit rehabilitation centers. External factors influencing drug issues comprise the environment during leave periods, associations with peers with a history of drug use, and access to drugs through digital technology. Core reasons for repeated substance use include stress, lack of motivation, and inadequate post-leave support systems.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยฉบับนี้สามารถดำเนินการจนบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความเมตตา อนุเคราะห์ และการสนับสนุนจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายภาคส่วน ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเนื้อหาทางวิชาการ การให้ข้อมูล คำปรึกษา ข้อคิดเห็น ตลอดจนคำแนะนำอันทรงคุณค่าที่ช่วยชี้แนะแนวทาง และเสริมสร้างความสมบูรณ์ให้แก่งานวิจัยนี้ จนสามารถสำเร็จลุล่วงด้วยความเรียบร้อย

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ พลตรี เกียรติชัย โอภาโส ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก ที่ได้ให้โอกาสและสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าอย่างเต็มที่ ขอบพระคุณ พันเอก เจษฎา เหมหาชาติ อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอย่างใกล้ชิด ขอบคุณ เพื่อนนักศึกษาหลักสูตรหลักประจำ วิทยาลัยการทัพบก ชุดที่ 70 สำหรับมิตรภาพและแรงสนับสนุนตลอดระยะเวลาของการศึกษา ตลอดจนผู้บังคับบัญชาและกำลังพลในสังกัดมณฑลทหารบกที่ 24 ที่กรุณาสนับสนุนภาคสนาม และให้ข้อคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์อย่างยิ่ง

ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มทหารกองประจำการได้อย่างเป็นรูปธรรม ช่วยยกระดับการฟื้นฟูพฤติกรรมในหน่วยทหารให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน ตลอดจนเป็นองค์ความรู้เชิงยุทธศาสตร์ที่สามารถนำไปต่อยอดในระดับนโยบายหรือขยายผลสู่หน่วยอื่นของกองทัพบกในอนาคตได้อย่างเหมาะสมต่อไป

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
วิธีการศึกษา	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 บทแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงและการเสพติด(Risk Behavior Theory)	9
แนวคิดระบบและการจัดการเชิงองค์กร (McKinsey's 7S)	10
แนวคิดสิ่งแวดล้อมภายนอกและแรงกดดันทางสังคม (PESTEL)	10
แนวคิดการบริหารจัดการภายในองค์กร (POSDCoRB)	10
แนวคิด FAMAR Model	10
แนวคิดการวิเคราะห์สาเหตุ (Fishbone Diagram)	11
แนวคิดการบริหารความเสี่ยง (Risk Management)	11
แนวคิดการคาดการณ์อนาคต (Foresight)	11
บทบาทและหน้าที่ของมณฑลทหารบกที่ 24	11
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
สรุปการใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	13

บทที่ 3 บทวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	14
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (7S Framework)	16
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (PESTEL)	17
การวิเคราะห์ SWOT	19
การกำหนดกลยุทธ์ด้วย TOWS-Matrix	20
การวิเคราะห์สาเหตุหลัก (Fishbone / 5 Whys)	22
แนวทางการแก้ไขปัญหาเสถียรของทหารกองประจำการ	25

บทที่ 4 บทอภิปรายผล

ความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมกับพฤติกรรมเสถียร	28
ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและระบบสนับสนุน	28
ความเหมาะสมของแนวทางแก้ไขในบริบท มทบ.24	29
การบริหารความเสี่ยงและการวางแผนเชิงล่วงหน้า	29

บทที่ 5 บทสรุป

สรุปผลการวิจัย	32
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย	33
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต	35

เอกสารอ้างอิง

ภาคผนวก ก แบบสอบถาม

ภาคผนวก ข สรุปตารางผลวิเคราะห์เชิงสถิติจากแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ประวัติย่อผู้วิจัย

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนยังคงเป็นความท้าทายสำคัญ แม้ว่าภาครัฐและหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กองทัพบก สำนักงาน ป.ป.ส. และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะดำเนินมาตรการปราบปรามและป้องกันยาเสพติด เช่น การจับกุมเครือข่ายและการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยา แต่ยังมีข้อจำกัด เช่น งบประมาณ บุคลากร และความร่วมมือจากชุมชน อีกทั้งการลักลอบค้ายาเสพติดยังพัฒนาไปสู่รูปแบบที่ซับซ้อนมากขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ ทำให้การตรวจสอบยากขึ้น

กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี ซึ่งรับผิดชอบการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้ดำเนินแผนสกัดกั้นอย่างเข้มงวด โดยมีการลาดตระเวนและตั้งจุดตรวจบริเวณแนวชายแดนเพื่อป้องกันการลักลอบนำเข้ายาเสพติด รวมถึงดำเนินโครงการปราบปรามเชิงรุก เช่น การบูรณาการร่วมกับหน่วยงานความมั่นคง เพื่อปิดล้อมตรวจค้นเครือข่ายค้ายาเสพติดในพื้นที่เสี่ยง อีกทั้งยังมีการขยายผลจากการจับกุมเพื่อนำไปสู่การดำเนินคดีกับผู้ที่อยู่เบื้องหลัง ซึ่งมาตรการเหล่านี้ช่วยลดการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่และส่งเสริมความมั่นคงของหน่วยทหารที่เกี่ยวข้องแม้จะมีมาตรการสกัดกั้นที่เข้มงวดจากกองกำลังสุรศักดิ์มนตรี แต่ปัญหายาเสพติดยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2567⁴ พบว่าประชาชนร้อยละ 29.4 ระบุว่าปัญหายาเสพติดในชุมชนมีเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า

นอกจากนี้ สถานการณ์ความไม่สงบในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เมียนมา ส่งผลให้การลักลอบค้ายาเสพติดข้ามพรมแดนมายังประเทศไทยเพิ่มขึ้น โดยในช่วงแปดเดือนแรกของปี 2567 มีการยึดยาบ้าในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน จำนวน 346 ล้านเม็ด เพิ่มขึ้นร้อยละ 172 จากปี 2566 ข้อมูลเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าปัญหายาเสพติดยังคงเป็นความท้าทาย แม้จะมีมาตรการสกัดกั้นที่เข้มงวดก็ตาม ในปี 2568 กองกำลังสุรศักดิ์มนตรีได้เปิดแผนยุทธการ “Seal Stop Safe”⁶ ซึ่งเป็นแผนยุทธการสกัดกั้น

และปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยมีเป้าหมายเพื่อลดการนำเข้าสารเสพติดผ่านแนวชายแดนไทย-ลาวที่มีความยาวกว่า 800 กิโลเมตร ครอบคลุมลำน้ำเหืองและแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นช่องทางหลักของการลำเลียงยาเสพติดเข้าสู่ประเทศไทย

มาตรการสำคัญของคำสั่งดังกล่าว ได้แก่ การบูรณาการกำลังจากหน่วยข่าวกรอง หน่วยลาดตระเวนทางน้ำและทางบก รวมถึงจัดตั้งจุดตรวจ/จุดสกัดตามแนวชายแดน การสนธิกำลังกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนและตำรวจในการบังคับใช้กฎหมาย พร้อมทั้งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนชายแดนผ่านการฝึกอบรมและกิจกรรมจิตวิทยาเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดซ้ำในหมู่บ้านชายแดน

นอกจากนี้ ยังมีการประเมินผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ตัวชี้วัดที่ครอบคลุมผลการจับกุม การฟื้นฟู และการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้มาตรการ Seal Stop Safe⁶ เป็นการสะท้อนถึงความพยายามของภาครัฐในการลดปัญหาจากต้นทาง ซึ่งหากบูรณาการร่วมกับแนวทางการฟื้นฟูแบบองค์รวมอย่าง FAMAR Model⁷ จะสามารถต่อยอดไปสู่การฟื้นฟูในระดับหน่วยทหารได้อย่างเป็นระบบ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580)¹ จึงให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกมิติ การบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยามีความสำคัญต่อการลดอัตราการกลับไปเสพซ้ำ แต่ยังมีปัญหา เช่น การขาดการสนับสนุนจากครอบครัวและการกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิมที่มีความเสี่ยงสูง

สำหรับกองทัพบก จากข้อมูลการรับทราบใหม่ผลการตรวจสอบพบว่าทหารกองประจำการจำนวนหนึ่งเคยเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และแม้จะมีมาตรการป้องกันที่เข้มงวด แต่ยังพบว่าทหารบางส่วนกลับไปเสพซ้ำหลังปลดประจำการ เนื่องจากสภาพแวดล้อมในชุมชนไม่เอื้อต่อการเลิกยา

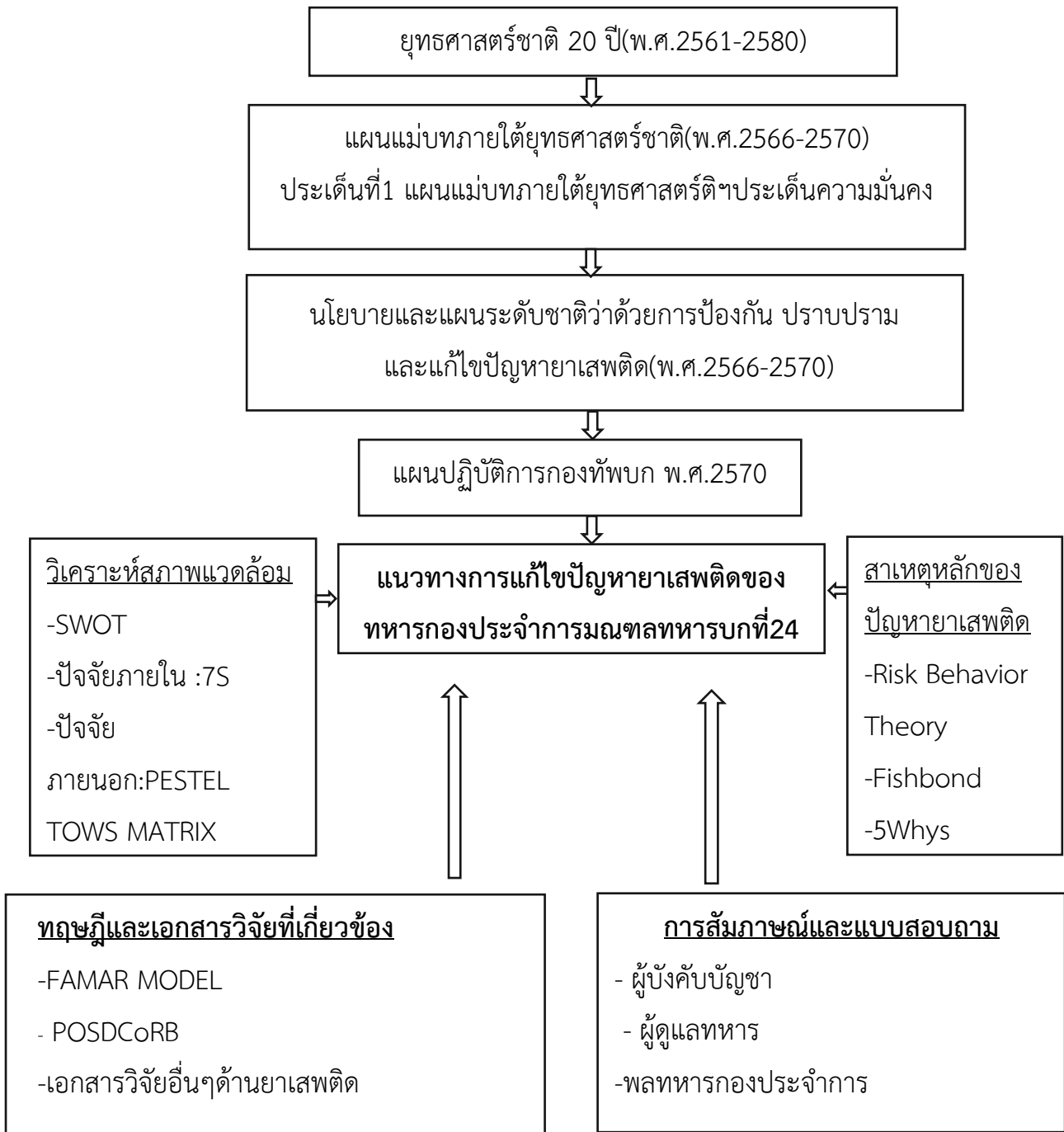
มณฑลทหารบกที่ 24 ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างแพร่หลาย พบว่ามีทหารใหม่ที่เคยยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอยู่จำนวนหนึ่ง และยังเผชิญข้อจำกัดในการแก้ปัญหายาเสพติด เช่น การขาดมาตรการดูแลต่อเนื่องระหว่างพักบ้านส่งผลกระทบต่อการประสิทธิภาพการปฏิบัติภารกิจของหน่วย

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหายาเสพติดของทหารกองประจำการมณฑลทหารบกที่ 24 เพื่อพัฒนากระบวนการบำบัดฟื้นฟูและลดการเสพยา อ้าอิงแนวคิดจากโมเดล FAMAR ที่เน้นบทบาทของครอบครัว กิจกรรมบำบัด และการสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งมีศักยภาพในการเพิ่มประสิทธิภาพกำลังพลและลดอัตราการเสพยาในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อปัญหายาเสพติดในกลุ่มทหารกองประจำการมณฑลทหารบกที่ 24
2. เพื่อศึกษาสาเหตุหลักของปัญหายาเสพติดในกลุ่มทหารกองประจำการมณฑลทหารบกที่ 24
3. เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดของทหารกองประจำการมณฑลทหารบกที่ 24

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการศึกษา

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ตามที่วิทยาลัยการพัฒนากำหนดโดยมุ่งเน้นการพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มพลทหารกองประจำการของมณฑลทหารบกที่ 24 ผ่านกระบวนการศึกษาเชิงลึกและวิเคราะห์เชิงระบบ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1.1 ระยะการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

รวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของหน่วยมณฑลทหารบกที่ 24 แบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บังคับบัญชา และผู้ควบคุมการฝึก เพื่อสะท้อนมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด และข้อมูลเชิงปริมาณได้มาจากแบบสอบถามที่ออกแบบเฉพาะเพื่อประเมินปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของทหารกองประจำการจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากทั้งสองส่วนนี้มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์ ได้แก่ SWOT Analysis เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค, PESTEL Framework สำหรับวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก 6 มิติ และ McKinsey's 7S Model เพื่อประเมินโครงสร้างภายในหน่วยอย่างเป็นระบบ จากนั้นจึงเชื่อมโยงข้อมูลทั้งหมดเข้ากับ TOWS Matrix เพื่อกำหนดทิศทางและวางกลยุทธ์เบื้องต้นในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ระยะการศึกษาค้นหาสาเหตุหลักของปัญหายาเสพติด

ใช้ข้อมูลสถิติในแบบสอบถามเกี่ยวกับอัตราการเสพยาเสพติดก่อนและหลังการลาพักบ้าน เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแวดล้อมกับพฤติกรรมการใช้ยา โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการเปรียบเทียบเชิงสัมพันธ์

เครื่องมือวิเคราะห์ที่ใช้ในระยะนี้ ได้แก่ Fishbone Diagram (แผนผังก้างปลา) ซึ่งช่วยจำแนกสาเหตุของปัญหาออกเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน เช่น บุคลากร กระบวนการ แรงจูงใจ สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการ รวมถึงเทคนิค 5 Whys

ที่ช่วยระบุถึงต้นตอของปัญหาแต่ละประเด็น ทำให้สามารถระบุสาเหตุหลักได้อย่างชัดเจน และนำไปสู่การออกแบบแนวทางแก้ไขในระยะถัดไปได้โดยตรง

1.3 ระยะการพัฒนาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหา

ออกแบบแนวทางเชิงยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน โดยอิงจากผลวิเคราะห์ที่ได้จากระยะที่ 1 และ 2 เพื่อให้แนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับบริบทของมณฑลทหารบกที่ 24 เพื่อจัดทำ แผนปฏิบัติการ (Action Plan) ที่ครอบคลุมทั้งมิติการป้องกัน การบำบัด และการฟื้นฟู พร้อมเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิด FAMAR Model⁶ และหลักการบริหารจัดการตามกระบวนการ POSDCoRB⁷ ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัว การปลูกฝังทัศนคติ การดำเนินกิจกรรมกลุ่ม และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

2. ขอบเขตการศึกษา

2.1 ขอบเขตด้านประชากร: ทหารกองประจำการในมณฑลทหารบกที่ 24 เจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทในการดูแลและบำบัดฟื้นฟู เช่น ผู้บังคับกองร้อย ผู้ฝึกทหารใหม่

2.2 ขอบเขตด้านพื้นที่: การศึกษาเน้นพื้นที่มณฑลทหารบกที่ 24 ค่ายประจักษ์ศิลปาคม และชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบทั้งใน จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดหนองคาย

2.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

2.3.1 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่ ธันวาคม 2567 ถึง มิถุนายน 2568

2.3.2 ระยะเวลาในการติดตามผล ใช้แบบสอบถามติดตามผลหลังการกลับจากลาพักและกลับมาปฏิบัติงานในหน่วย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในมณฑลทหารบกที่ 24 โดยใช้การสัมภาษณ์และแบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis)

วิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)จากการสัมภาษณ์ ควบคู่กับ เครื่องมือวิเคราะห์เชิงระบบ ได้แก่ SWOT Analysis,PESTEL Framework,McKinsey's 7S Model,Fishbone Diagram¹⁹ และ 5 Whys²⁰

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis)

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เช่น ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายแนวโน้มของปัญหาและสถิติเชิงสัมพันธ์ (Correlation Analysis) เพื่อหาความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปร เช่น พฤติกรรมการเสพยาเสพติดกับปัจจัยแวดล้อม

บทที่ 2

บทแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ยาเสพติดเป็นปัญหาความมั่นคงที่ส่งผลกระทบต่อทั้งชีวิต บุคลากร และศักยภาพของกองทัพบก โดยเฉพาะในบริบทของมณฑลทหารบกที่ 24 ที่มีพื้นที่รับผิดชอบติดกับแนวชายแดนและชุมชนที่มีความเสี่ยงสูง ปัญหานี้มิได้เป็นเพียงภารกิจด้านความมั่นคง หากแต่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพชีวิตของกำลังพล ทักษะจิตทางจิตวิทยา และประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการของหน่วย ดังนั้น การวางแผนทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มทหารกองประจำการจึงไม่อาจพึ่งพาเพียงมาตรการด้านการปราบปรามหรือการลงโทษเพียงลำพัง หากจำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดที่สามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อม พฤติกรรม และกลไกภายในหน่วยอย่างรอบด้าน พร้อมทั้งออกแบบแนวทางฟื้นฟูที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของพื้นที่และพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย

งานวิจัยนี้จึงให้ความสำคัญต่อการเลือกใช้แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นกรอบวิเคราะห์ใน 3 ระดับ ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและระบบภายในองค์กร การศึกษาสาเหตุหลักของพฤติกรรมเสพติด และการพัฒนาแนวทางฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งในมิติของครอบครัว หน่วยทหาร และชุมชน แนวคิดและทฤษฎีเหล่านี้จะเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้การศึกษาค้นคว้าสามารถพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่ตอบโจทย์บริบทของมณฑลทหารบกที่ 24 ได้อย่างแท้จริง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดพฤติกรรมเสี่ยงและการเสพติด(Risk Behavior Theory)⁹

พฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ หมายถึง การกระทำที่เพิ่มโอกาสในการเกิดผลลบต่อสุขภาพ เช่น การใช้สารเสพติด โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชน ซึ่งมีลักษณะการพัฒนาอารมณ์และสังคมยังไม่มั่นคง นักจิตวิทยาอธิบายว่า ความเครียด ความกดดันจากกลุ่มเพื่อน และความรู้เท่าทันต่ำเป็นปัจจัยกระตุ้นที่สำคัญ (Risk Behavior Theory)⁹

2. แนวคิดระบบและการจัดการเชิงองค์กร (McKinsey's 7S)¹⁵

แนวคิดระบบ (Systems Thinking) ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาหลายสาเหตุไม่ควรถูกมองเป็นเพียงพฤติกรรมเฉพาะบุคคล แต่เป็นผลจากการทำงานร่วมกันของปัจจัยหลายมิติ ทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม และโครงสร้างองค์กร ผู้วิจัยจึงประยุกต์ใช้ 7S Framework ในการวิเคราะห์องค์ประกอบภายในองค์กร ได้แก่: Strategy, Structure, Systems, Shared Values, Style, Staff และ Skills¹

3. แนวคิดสิ่งแวดล้อมภายนอกและแรงกดดันทางสังคม (PESTEL)²²

PESTEL Framework เป็นเครื่องมือที่ช่วยวิเคราะห์แรงกดดันจากภายนอกหน่วยงานใน 6 ด้าน ได้แก่ การเมือง (Political) เศรษฐกิจ (Economic) สังคม (Social) เทคโนโลยี (Technological) สิ่งแวดล้อม (Environmental) และกฎหมาย (Legal)

4. แนวคิดการบริหารจัดการภายในองค์กร (POSDCoRB)⁸

POSDCoRB ประกอบด้วย 7 กระบวนการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดบุคลากร (Staffing) การสั่งการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการจัดสรรงบประมาณ (Budgeting)

5. แนวคิด FAMAR Model⁷

FAMAR Model เป็นกรอบแนวคิดการฟื้นฟูพฤติกรรม โดยเน้น 5 องค์ประกอบ ได้แก่: Family (ครอบครัว) Attitude (ทัศนคติ) Mercy (ความเมตตา) Activities (กิจกรรม) Research (การวิจัย) ของ พ.อ.(พ.) ดร.สุชาติ แผนสิทธิ เพื่อการฟื้นฟูผู้ป่วยยาเสพติดภายในศูนย์วิวัฒน์พลเมือง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัว ทัศนคติที่ดี การดูแลด้วยความเมตตา กิจกรรมกลุ่ม และการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ

6. แนวคิดการวิเคราะห์สาเหตุ (Fishbone Diagram)¹⁹

Fishbone Diagram หรือแผนผังก้างปลา ใช้ในการแยกวิเคราะห์ปัจจัยต้นเหตุของปัญหา โดยจำแนกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ บุคลากร (Man) กระบวนการ (Method) สิ่งแวดล้อม (Environment) เครื่องมือ (Machine) วัตถุดิบ/ทรัพยากร (Material) และแรงจูงใจ (Motivation)

7. แนวคิดการบริหารความเสี่ยง (Risk Management)²⁴

ใช้ในการระบุ ประเมิน และออกแบบมาตรการจัดการความเสี่ยง (Identify, Assess, Mitigate, Monitor) โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบางที่อาจกลับไปใช้ยาในช่วงลาพัก

8. แนวคิดการคาดการณ์อนาคต (Foresight)²⁵

ช่วยให้หน่วยสามารถเตรียมระบบรับมือที่ยืดหยุ่นในระยะยาว เช่น การออกแบบกิจกรรมป้องกันเชิงระบบ และการเตรียมมาตรการรองรับกลุ่มเสี่ยงในแต่ละช่วงเวลา

บทบาทและหน้าที่ของมณฑลทหารบกที่ 24

มณฑลทหารบกที่ 24 เป็นหน่วยขึ้นตรงของกองทัพภาคที่ 2 รับผิดชอบพื้นที่จังหวัดอุดรธานีและจังหวัดหนองคาย มีบทบาทและหน้าที่ในด้านการบังคับบัญชา กำลังประจำถิ่น การเกณฑ์ทหาร การฝึก การควบคุมกำลังพล และการสนับสนุนด้านความมั่นคง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

1. สานิตย์ สีนากสูง (2567): วิจัยเรื่อง “แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของทหารกองประจำการ กองทัพภาคที่ 3” พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงของทหาร ได้แก่ สภาพแวดล้อมในช่วงลาพัก กลุ่มเพื่อน และการขาดระบบติดตามหลังลาพัก

2. สุพัต หีบโอสถ (2565): วิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจต่อพฤติกรรมเสี่ยงด้านยาเสพติดของทหารกองประจำการ” พบว่าการสร้างทัศนคติที่ดี การให้ความรู้ และการสร้างกิจกรรมกลุ่มสามารถลดพฤติกรรมเสี่ยงได้อย่างมีนัยสำคัญ

3. ธงชัย ศรีพุ่ม (2566): ศึกษาการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในหน่วยทหารโดยใช้แนวคิดพหุปัจจัย (Multifactorial Approach) ผลการศึกษาพบว่าการออกแบบกิจกรรมฟื้นฟูที่เชื่อมโยงบทบาทของผู้บังคับบัญชา พี่เลี้ยง และครอบครัว สามารถลดอัตราการเสพยาได้ถึงร้อยละ 38

4. จิรนนท์ รัตนเกษตร (2565): วิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงต่อการกลับไปใช้ยาเสพติดของเยาวชนหลังผ่านกระบวนการบำบัด” พบว่าสภาพแวดล้อมเดิมและการขาดระบบติดตามรายบุคคลเป็นปัจจัยหลักที่นำไปสู่การใช้ซ้ำ

5. มงคลชัย วงศ์สถิตย์ (2567): วิจัยการประยุกต์ใช้ FAMAR Model กับการฟื้นฟูผู้ติดยาในศูนย์วิวัฒน์พลเมือง พบว่าการมีส่วนร่วมของครอบครัว กิจกรรมกลุ่ม และการติดตามผลอย่างต่อเนื่องช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการฟื้นฟูได้อย่างยั่งยืน

สรุปการใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย	แนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	คำอธิบายการนำไปใช้
1. เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อปัญหายาเสพติดในกลุ่มทหารกองประจำการ มณฑลทหารบกที่ 24	- SWOT Analysis - TOWS MATRIX - PESTEL Framework - McKinsey's 7S	ใช้วิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาส-อุปสรรค จากทั้งภายในและภายนอกหน่วย รวมถึงโครงสร้าง วัฒนธรรม และการจัดการระบบภายในของ มณฑลทหารบกที่ 24
2. เพื่อศึกษาสาเหตุหลักของปัญหายาเสพติดในกลุ่มทหารกองประจำการ มณฑลทหารบกที่ 24	- Risk Behavior Theory - Fishbone Diagram - 5 Whys Technique	ให้เข้าใจปัจจัยกระตุ้นการเสพติด เช่น ความเครียด กลุ่มเพื่อน ภาพแวดล้อมเดิมโดยระบุสาเหตุในมิติต่าง ๆ ทั้ง บุคลากร กระบวนการ และแรงจูงใจ
3. เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดของทหารกองประจำการ มณฑลทหารบกที่ 24	- FAMAR Model - POSDCoRB - Risk Management - Foresight Planning	ใช้กำหนดแนวทางเชิงระบบ โดยเน้นการฟื้นฟูแบบองค์รวม การมีส่วนร่วมของครอบครัว การบริหารจัดการงานฟื้นฟู และเตรียมความพร้อมเชิงยุทธศาสตร์ในระยะยาว

บทที่ 3

บทวิเคราะห์

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ผ่านมา พบว่าแนวคิดเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจปัญหาสาเหตุในกลุ่มทหารกองประจำการได้อย่างครอบคลุม ทั้งในเชิงโครงสร้าง สังคม และจิตวิทยาในบทนี้จึงมุ่งเน้นการนำกรอบแนวคิดที่กล่าวถึงมาประยุกต์ใช้กับข้อมูลจากแบบสอบถามดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (ผนวก ข: สรุปตารางผลวิเคราะห์เชิงสถิติจากแบบสอบถาม)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในครั้งนี้นำแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 241 นาย ซึ่งเป็นทหารกองประจำการในมณฑลทหารบกที่ 24 โดยผลลัพธ์ถูกวิเคราะห์โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อประเมินระดับผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด รวมถึงการวิเคราะห์ ความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage) เพื่อแสดงภาพรวมของพฤติกรรมการเสพติดซ้ำหลังลาพัก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อการใช้ยาเสพติดซ้ำ

ปัจจัยเสี่ยง	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับผลกระทบ
ความเครียดจากครอบครัว	4.23	0.64	สูงมาก
กลุ่มเพื่อนช่วงลาพัก	4.10	0.71	สูง
การเข้าถึงยาเสพติดผ่านเทคโนโลยี	3.97	0.75	สูง
ขาดระบบติดตามหลังลาพัก	4.00	0.68	สูง
การขาดแรงจูงใจส่วนตัว	3.85	0.81	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบสูงสุดคือ “ความเครียดจากครอบครัว” (ค่าเฉลี่ย 4.23) รองลงมาคือ “กลุ่มเพื่อนช่วงลาพัก” และ “ขาดระบบติดตาม

ตามหลังลาพัก” ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการจัดกิจกรรมฟื้นฟูทั้งในเชิงบุคคล ครอบครัว และระบบการติดตาม

ตารางที่ 2 ความถี่ของการใช้ยาเสพติดซ้ำหลังกลับจากลาพัก (n = 241)

ความถี่ในการเสพยา	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ไม่เคยเสพยาอีกเลย	98	40.7
เคยใช้ซ้ำ 1-2 ครั้ง	89	36.9
ใช้ซ้ำเกิน 3 ครั้ง	54	22.4
รวม	241	100.0

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า มากกว่า 59% ของทหารกองประจำการมีประวัติการใช้ยาเสพติดซ้ำอย่างน้อย 1 ครั้งหลังจากกลับจากลาพัก ซึ่งเน้นย้ำความจำเป็นของระบบติดตามและการป้องกันหลังลาพัก โดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยงที่มีพฤติกรรมซ้ำซ้อน

เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาเสพติดในกลุ่มทหารกองประจำการ มณฑลทหารบกที่ 24

วิเคราะห์โดยใช้ SWOT, TOWS MATRIX, PESTEL และ 7S Framework และข้อมูลจากแบบสอบถามพลทหาร 241 นาย การสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชา เจ้าหน้าที่ดูแลทหาร รวมถึง ภารกิจและโครงสร้างการจัดของ มณฑลทหารบกที่ 24

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม(ปัจจัยภายใน)ด้วย McKinsey's 7S²³

7S	ผลการวิเคราะห์
staff	ขาดบุคลากรด้านสุขภาพจิตและพี่เลี้ยงเฉพาะราย
Style	การสั่งการแบบเคร่งครัด ทำให้ผู้เสพปกปิดพฤติกรรม
Systems	มีข้อจำกัดด้านการประเมินและติดตามพฤติกรรมหลังปล่อยลาพัก
Shared Values	หน่วยเน้นระเบียบวินัย ทำให้เกิดการเก็บปัญหาไว้ “ใต้พรม”
Strategy	ยังไม่มีแนวทางป้องกันเชิงระบบและการบูรณาการร่วมกับภายนอก
Structure	ไม่มีโครงสร้างศูนย์ฟื้นฟูสำหรับทหารในระดับหน่วย
Skills	บุคลากรยังขาดทักษะฟื้นฟูทางจิตวิทยา

ในการวิเคราะห์ปัจจัยภายในของหน่วยมณฑลทหารบกที่ 24 ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิด McKinsey's 7S Framework มาใช้ประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน และข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติดในกลุ่มทหารกองประจำการ โดยผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้

1.1 Staff (บุคลากร) หน่วยขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านสุขภาพจิต รวมถึงการไม่มีพี่เลี้ยงเฉพาะรายที่สามารถดูแลและติดตามพฤติกรรมของทหารที่มีประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้อย่างใกล้ชิด ส่งผลให้การดูแลเชิงจิตวิทยายังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 Style (รูปแบบการสั่งการ) การบังคับบัญชาในหน่วยมีลักษณะค่อนข้างเคร่งครัดและเป็นทางการสูง ซึ่งอาจส่งผลทางอ้อมให้ผู้ที่เคยใช้ยาเสพติดมีแนวโน้มปกปิดพฤติกรรมของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ ทำให้หน่วยขาดข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง

1.3 Systems (ระบบ) ระบบที่ใช้ในการประเมินและติดตามพฤติกรรมทหารภายหลังการลาพักยังมีข้อจำกัด ทั้งในด้านกระบวนการและเครื่องมือ ทำให้ไม่สามารถเฝ้าระวังหรือป้องกันการกลับไปใช้ยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง

1.4 Shared Values (ค่านิยมร่วม) หน่วยให้ความสำคัญอย่างมากกับระเบียบวินัยและภาพลักษณ์ภายนอก จึงมีแนวโน้มที่จะปกปิดหรือไม่เปิดเผยปัญหาภายใน เช่น ปัญหาการใช้สารเสพติด เพื่อรักษาเกียรติของหน่วย ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวยังคงอยู่ในระดับที่ไม่เปิดกว้างหรือไม่เป็นระบบ

1.5 Strategy (ยุทธศาสตร์) ปัจจุบันยังไม่มีแนวทางการป้องกันยาเสพติดในเชิงระบบที่ชัดเจน และไม่มีการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก เช่น หน่วยงานด้านสุขภาพจิตหรือภาคประชาสังคม ทำให้การดำเนินมาตรการแก้ไขยังไม่ครอบคลุมทุกมิติ

1.6 Structure (โครงสร้าง) หน่วยไม่มีโครงสร้างหรือระบบการจัดตั้ง “ศูนย์ฟื้นฟูภายในหน่วย” ที่รองรับการบำบัดหรือฟื้นฟูพฤติกรรมทหารที่มีปัญหาเสพติด ส่งผลให้การดำเนินการด้านการฟื้นฟูยังคงกระจัดกระจาย และไม่สามารถติดตามผลในระยะยาวได้อย่างเป็นระบบ

1.7 Skills (ทักษะ) บุคลากรในหน่วยยังขาดทักษะเฉพาะทางด้านจิตวิทยาและการบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรม ทำให้การเข้าใจพฤติกรรมของผู้ใช้ยาเสพติด รวมถึงการออกแบบกิจกรรมฟื้นฟูยังอยู่ในระดับทั่วไป ไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการเฉพาะรายได้อย่างแท้จริง

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม(ปัจจัยภายนอก)ด้วย PESTEL Framework²²

PESTEL	ผลการวิเคราะห์
Political	รัฐมีนโยบายสนับสนุน “ศูนย์ฟื้นฟูในค่าย” สร้างโอกาสการพัฒนา
Economic	ปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัวทำให้ทหารบางรายเครียดและหันกลับไปใช้ยา
Social	กลุ่มเพื่อนในชุมชนยังมีพฤติกรรมเสพติด ส่งผลระหว่างลาพัก
Technological	การใช้แอปพลิเคชันติดต่อสั่งของ ทำให้สามารถลักลอบซื้อได้ง่าย
Environmental	พื้นที่รับผิดชอบติดชายแดนประเทศเพื่อนบ้านทำให้ปริมาณยาในพื้นที่มีสูง หาง่าย
Legal	พระราชบัญญัติยาเสพติดใหม่ (2564) ให้อำนาจเพิ่ม แต่ยังขาดกลไกในระดับพื้นที่

การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของทหารกองประจำการในมณฑลทหารบกที่ 24 ดำเนินการโดยใช้กรอบแนวคิด PESTEL Framework โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้:

2.1 Political (ด้านการเมือง) ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนการจัดตั้ง “ศูนย์ฟื้นฟูในค่ายทหาร” ซึ่งนับเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาการฟื้นฟูพฤติกรรมของทหารที่มีประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ช่วยเพิ่มความชอบธรรมในการดำเนินงานของหน่วยและสร้างความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น

2.2 Economic (ด้านเศรษฐกิจ) สภาพปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัวของทหารบางราย โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทหรือเขตชายแดน ส่งผลให้เกิดภาวะความเครียด ความกดดัน และภาวะเปราะบางทางจิตใจ ซึ่งเป็นปัจจัยกระตุ้นให้หวนกลับไปใช้ยาเสพติดเป็นทางออก โดยเฉพาะในช่วงที่ลาพักกลับบ้าน

2.3 Social (ด้านสังคม) สังคมและชุมชนที่ทหารเหล่านี้อาศัยอยู่ก่อนเข้ารับราชการยังมีปัจจัยเสี่ยง เช่น กลุ่มเพื่อนที่ยังมีพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของทหารเมื่อกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิมในช่วงลาพัก และเพิ่มความเสี่ยงในการกลับไปใช้ซ้ำ

2.4 Technological (ด้านเทคโนโลยี) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะการใช้แอปพลิเคชันแชตหรือโซเชียลมีเดีย ช่วยให้สามารถติดต่อกับเครือข่ายผู้ค้ายาได้สะดวกขึ้น ส่งผลให้เกิดการลักลอบสั่งซื้อยาเสพติดทางออนไลน์ในลักษณะที่ยากต่อการตรวจสอบและควบคุม โดยเฉพาะในกลุ่มทหารรุ่นใหม่ที่มีความชำนาญด้านเทคโนโลยี

2.5 Environmental (ด้านสิ่งแวดล้อม) มณฑลทหารบกที่ 24 รับผิดชอบพื้นที่ที่ติดกับชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเป็นจุดลำเลียงยาเสพติดเข้าประเทศไทย ส่งผลให้ในพื้นที่รับผิดชอบ มีปริมาณยาเสพติดหมุนเวียนสูง และสามารถเข้าถึงได้ง่าย สร้างความท้าทายในการป้องกันและควบคุมการใช้ในหมู่ทหาร

2.6 Legal (ด้านกฎหมาย) แม้จะมีการกำกับดูแลโดยกฎหมายที่เข้มงวด แต่การบังคับใช้กฎหมายกับกลุ่มเปราะบางในชุมชนยังมีข้อจำกัด ทำให้เครือข่ายค้ายาในพื้นที่ชายแดนยังคงดำเนินกิจกรรมได้โดยไม่ถูกตรวจสอบอย่างทั่วถึง

3. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วย SWOT Analysis²¹

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
S1.หน่วยมีวินัยทหารเข้มแข็ง เป็นฐานสำคัญของการควบคุมพฤติกรรม S2.มีนโยบายภายในสนับสนุนการตรวจสอบสารเสพติดอย่างสม่ำเสมอ S3.ผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญกับการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง	W1.ขาดระบบติดตามพฤติกรรมหลังลาพักบ้าน W2.ไม่มีศูนย์บำบัดฟื้นฟูเฉพาะในระดับหน่วย W3.บุคลากรด้านสุขภาพจิตยังไม่เพียงพอ
โอกาส (Opportunities)	ภัยคุกคาม (Threats)
O1.นโยบายรัฐสนับสนุน Quick Win ด้านยาเสพติด O2.ภาคประชาสังคมและชุมชนพร้อมสนับสนุน O3.แนวคิด “ผู้เสพคือผู้ป่วย” ได้รับการยอมรับ	T1.การเข้าถึงยาเสพติดช่วงลาพักยังสูง (ร้อยละ 53.1 จากแบบสอบถาม) T2.ช่องทางออนไลน์เอื้อต่อการลักลอบ T3.สภาพแวดล้อมเดิมของทหารเป็นแรงกระตุ้นพฤติกรรม

4. การกำหนดกลยุทธ์ด้วย TOWS-Matrix

SO (กลยุทธ์เชิงรุก)	WO (กลยุทธ์เชิงแก้ไข)
1. พัฒนาศูนย์ฟื้นฟูภายในค่ายร่วมกับชุมชน (S1,S2,O1,O2) 2. เสริมกิจกรรมป้องกันโดยอิงวินัยทหารและครอบครัว (S1, S3, O2) 3. เชื่อมโยงนโยบาย “ผู้เสียคือผู้ป่วย” กับระบบพี่เลี้ยงในหน่วย (S2, O3)	1. ขอรับงบฯ และผู้เชี่ยวชาญจากภาคเอกชนสนับสนุน (W2, O1) 2. พัฒนาระบบติดตามร่วมกับชุมชนผ่านหน่วยแพทย์(W1,W2,O3) 3. ฝึกอบรม ผบ.หมู่ เป็น “ พี่เลี้ยงเชิงพฤติกรรม”(W3, O2)
ST (กลยุทธ์เชิงป้องกัน)	WT (กลยุทธ์เชิงรับ)
1. เสริมการตรวจเชิงลึกช่วงก่อนลาพัก (S3,T1) 2. ใช้ผบ.ร้อยเป็นผู้แจ้งเตือนความเสี่ยงกับครอบครัว(S2, T2) 3. ใช้ระบบเครือข่ายทหารเดิมเป็นสายเตือนภัย(S1, T3)	1. ตั้งทีมเฉพาะกิจดูแลกลุ่มเสี่ยง(W1, T1) 2. พัฒนาแบบฟอร์มติดตามพฤติกรรมง่าย ๆ รายบุคคล(W1, W2, T2) 3. จัดเวิร์กช็อป “เตรียมตัวก่อนลาพัก” แบบกลุ่มเล็ก(W3, T1, T2)

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกของหน่วยด้วยกรอบ SWOT Analysis ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดกลยุทธ์โดยใช้เครื่องมือ TOWS Matrix โดยกลยุทธ์ที่ได้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

4.1 SO Strategies (กลยุทธ์เชิงรุก) เป็นการใช้จุดแข็งของหน่วยร่วมกับโอกาสภายนอก เพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกอย่างยั่งยืนดังนี้

4.1.1 พัฒนาศูนย์ฟื้นฟูภายในค่ายร่วมกับชุมชน (S1, S2, O1, O2): ใช้ความเข้มแข็งด้านวินัยและนโยบายตรวจสอบสารเสพติดต่อยอดไปสู่การสร้าง “ศูนย์ฟื้นฟูต้นแบบ” ที่ผนึกกำลังกับเครือข่ายชุมชนและองค์กรภาคี

4.1.2 เสริมกิจกรรมป้องกันโดยอิงวินัยทหารและครอบครัว (S1, S3, O2): ออกแบบกิจกรรมร่วมกันระหว่างหน่วยและครอบครัวทหาร เพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงตั้งแต่ต้นน้ำ

4.1.3 เชื่อมโยงนโยบาย “ผู้เสียคือผู้ป่วย” กับระบบพี่เลี้ยงในหน่วย (S2, O3): ลดการตีตราและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการฟื้นฟู โดยใช้พี่เลี้ยงภายในหน่วยเป็นผู้ดูแลเชิงพฤติกรรม

4.2 WO Strategies (กลยุทธ์เชิงแก้ไข) เป็นการแก้ไขจุดอ่อนภายในโดยอาศัยโอกาสจากภายนอกมาสนับสนุนดังนี้

4.2.1 ขอรับงบประมาณและผู้เชี่ยวชาญจากภาคเอกชนสนับสนุน (W2, O1): เพื่อจัดตั้งศูนย์บำบัดและเสริมองค์ความรู้ด้านการฟื้นฟู

4.2.2 พัฒนาระบบติดตามร่วมกับชุมชนผ่านหน่วยแพทย์ (W1, W2, O3): สร้างระบบการดูแลแบบบูรณาการร่วมกับภาคสุขภาพและชุมชน

4.2.3 ฝึกอบรม ผบ.หมู่ เป็น “พี่เลี้ยงเชิงพฤติกรรม” (W3, O2): แก้ปัญหาขาดบุคลากรจิตวิทยาด้วยการพัฒนาผู้นำหน่วยย่อยให้ทำหน้าที่ดูแลแบบรายบุคคล

4.3 ST Strategies (กลยุทธ์เชิงป้องกัน) ใช้จุดแข็งของหน่วยในการลดผลกระทบจากภัยคุกคามดังนี้

4.3.1 เสริมการตรวจเชิงลึกช่วงก่อนลาพัก (S3, T1): ตรวจพฤติกรรมซ้ำในช่วงสำคัญเพื่อควบคุมความเสี่ยง

4.3.2 ใช้ ผบ.ร้อย เป็นผู้แจ้งเตือนความเสี่ยงกับครอบครัว (S2, T2): ส่งสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าผ่านช่องทางครอบครัว

4.3.3 ใช้ระบบเครือข่ายทหารเดิมเป็นสายเตือนภัย (S1, T3): ใช้กำลังพลเดิมที่กลับบ้านไปแล้วเป็นเครือข่ายแจ้งข่าวสารความเสี่ยงในชุมชน

4.4 WT Strategies (กลยุทธ์เชิงรับ) รับมือกับข้อจำกัดภายในและความเสี่ยงภายนอกในลักษณะลดผลกระทบเฉพาะหน้าดังนี้

4.4.1 ตั้งทีมเฉพาะกิจดูแลกลุ่มเสี่ยง (W1, T1): ดำเนินงานเฉพาะกิจติดตามกลุ่มที่มีแนวโน้มเสพติด

4.4.2 พัฒนาแบบฟอร์มติดตามพฤติกรรมรายบุคคล (W1, W2, T2): จัดเก็บข้อมูลแบบง่าย ๆ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ใช้ติดตามอย่างเป็นระบบ

4.4.3 จัดเวิร์กช็อป “เตรียมตัวก่อนลาพัก” แบบกลุ่มเล็ก (W3, T1, T2): ใช้กิจกรรมกลุ่มเสริมความตระหนักก่อนปล่อยทหารกลับบ้าน

จากการวิเคราะห์โดยใช้ SWOT, PESTEL, 7S พบว่า ปัญหายาเสพติดในทหารกองประจำการ มทบ.24 มีความเชื่อมโยงกับปัจจัยเชิงระบบทั้งภายในและภายนอกหน่วย โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมช่วงลาพัก การขาดระบบติดตาม และโครงสร้างหน่วยที่ยังไม่เอื้อต่อการฟื้นฟูแบบองค์รวม ข้อมูลจากแบบสอบถามและสัมภาษณ์ยืนยันแนวโน้มเหล่านี้ จึงควรเร่งพัฒนากลไกเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการป้องกันอย่างยั่งยืน

เพื่อศึกษาสาเหตุหลักของปัญหายาเสพติดในกลุ่มทหารกองประจำการ มณฑลทหารบกที่ 24

แม้ว่าการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจะช่วยให้เห็นภาพรวมของปัจจัยภายนอกและภายในที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดในกลุ่มทหารกองประจำการ แต่การเข้าใจ “สาเหตุหลัก” ของปัญหาอย่างลึกซึ้ง จำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์เชิงลึกที่สามารถแยกแยะองค์ประกอบเชิงพฤติกรรม ระบบ และจิตวิทยาที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมเสพติดได้อย่างเป็นระบบ โดยพิจารณาทั้งด้านบุคลากร กระบวนการ สิ่งแวดล้อม และแรงจูงใจส่วนบุคคล เพื่อค้นหา “ต้นตอของปัญหา” ที่แท้จริง และเพื่อให้สามารถออกแบบแนวทางฟื้นฟูที่ตอบโจทย์ต่อกลุ่มเป้าหมายอย่างตรงจุดดังนี้

1. วิเคราะห์ตามกรอบทฤษฎี Risk Behavior Theory²⁴

แนวคิดนี้อธิบายว่าพฤติกรรมเสี่ยง (เช่น การใช้สารเสพติด) เกิดจาก “ปัจจัยกระตุ้น” และ “ความเปราะบางทางพฤติกรรม” โดยเฉพาะในวัยรุ่นหรือกลุ่มเปราะบาง เช่น ทหารใหม่ โดยมีผลการวิเคราะห์จากแบบสอบถามดังนี้

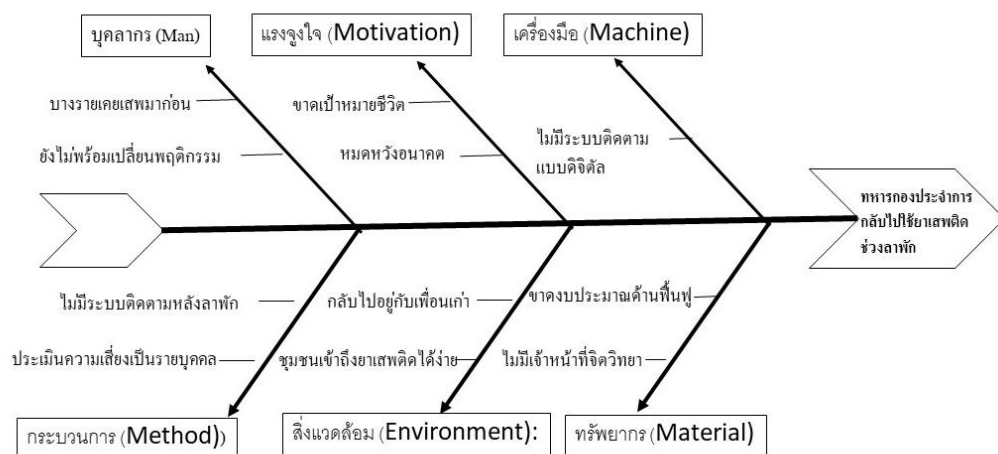
1.1 ด้านจิตใจ: ร้อยละ 34.9 ของทหารรายงานว่ารู้สึก “เครียด” จากการฝึกและความกดดันในระบบหน่วย

1.2 ด้านสังคม: ทหารร้อยละ 42.3 ระบุว่าไม่มีเพื่อนสนิทที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

1.3 พฤติกรรมซ้ำ: กลุ่มสัมภาษณ์เผยว่าทหารบางราย “กลับไปใช้ยา” ทันทีช่วงลาพัก เนื่องจากกลับไปอยู่ในกลุ่มเสพติด และไม่มีระบบเตือนภัย

1.4 สรุป: ทหารมีความเปราะบางจากแรงกดดันทางจิตใจ โอกาสในการเข้าสู่สังคมในกลุ่มเสี่ยงซึ่งมีพฤติกรรมเสี่ยงสูงโดยเฉพาะในช่วงลาพัก

2. วิเคราะห์ตามกรอบทฤษฎี Fishbone Diagram (แผนผังก้างปลา)¹⁹ เพื่อใช้วิเคราะห์สาเหตุหลักของปัญหาเสพติด โดยแบ่งเป็น 6 มิติ (6M)

ภาพที่ 2 Fishbone Diagram

ผลการดำเนินการมีสาเหตุหลักที่พบจากข้อมูลดังนี้

Fishbond	สาเหตุหลักที่พบ
Man (บุคลากร)	ทหารบางคนเคยใช้ยา และยังไม่พร้อมต่อการเปลี่ยนพฤติกรรม
Method (กระบวนการ)	-ไม่มีระบบติดตามหลังลาพัก - ไม่มีการประเมินความเสี่ยงเฉพาะราย
Material (ทรัพยากร)	ขาดงบประมาณด้านฟื้นฟูและอบรมจิตวิทยา
Machine (เครื่องมือ)	-ไม่มีแบบฟอร์ม -ระบบติดตามพฤติกรรมดิจิทัล
Environment (สิ่งแวดล้อม)	ชุมชนเดิมยังเอื้อต่อการเสพ เช่น เพื่อนเก่าเข้าถึงยาได้ง่าย
Motivation (แรงจูงใจ)	-ทหารบางรายหมดหวังเรื่องอนาคต -ขาดเป้าหมายชีวิตหลังปลด

3. วิเคราะห์ตามกรอบทฤษฎี 5 Whys Technique²⁰ (ทหารบางรายกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำช่วงลาพัก)

5Why	คำถาม	คำตอบ
Why1	ทำไมถึงใช้ยาอีก?	กลับไปอยู่ในกลุ่มเพื่อนเดิม
Why2	ทำไมถึงไม่มีการป้องกัน?	ไม่มีระบบติดตามหลังกลับบ้าน
Why3	ทำไมไม่มีระบบติดตาม?	ขาดบุคลากรดูแลเฉพาะกิจ
Why4	ทำไมขาดบุคลากร?	หน่วยไม่มีงบประมาณรองรับ
Why5	ทำไมไม่มีงบฯ?	ยังไม่มีงบบูรณาการกับนโยบายของรัฐในระดับปฏิบัติ

จากการวิเคราะห์โดยใช้ Risk Behavior Theory, Fishbone Diagram และเทคนิค 5 Whys พบว่าสาเหตุหลักของปัญหาเสพติดในกลุ่มทหารกองประจำการ มณฑลทหารบกที่ 24 ไม่ได้เกิดจากพฤติกรรมเฉพาะบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่เชื่อมโยงกับ

ปัจจัยแวดล้อม กระบวนการ และระบบสนับสนุนที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะการขาดระบบติดตามหลังลาพัก ความเปราะบางทางจิตใจ และการขาดแรงจูงใจเชิงบวก ข้อมูลเชิงประจักษ์จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ยืนยันแนวโน้มดังกล่าว ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาแนวทางเชิงระบบเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสพยาซ้ำในอนาคต

เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดของทหารกองประจำการ มณฑลทหารบกที่ 24

เมื่อสามารถระบุสาเหตุหลักของปัญหายาเสพติดได้อย่างชัดเจนแล้ว ขั้นตอนการพัฒนา “แนวทางในการแก้ไขปัญหายา” ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของหน่วย ทั้งในเชิงปฏิบัติการและเชิงระบบจึงเป็นหัวใจสำคัญในการจัดทำวิจัยเรื่องนี้โดยในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 และ 2 มาสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิดสำคัญ เช่น FAMAR Model, POSDCoRB, การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) และ Foresight Planning เพื่อออกแบบแนวทางฟื้นฟูที่ครอบคลุมทุกมิติ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว หน่วยทหาร ไปจนถึงการเชื่อมโยงกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก เป้าหมายของแนวทางนี้คือการสร้างระบบฟื้นฟูที่ไม่เพียงแต่ลดพฤติกรรมเสพยาซ้ำ แต่ยังสามารถเสริมสร้างแรงจูงใจ ทักษะชีวิต และความมั่นคงทางจิตใจให้กับกำลังพลในระยะยาวได้อย่างยั่งยืนดังนี้

1. วิเคราะห์ตามกรอบทฤษฎี FAMAR Model⁷

องค์ประกอบ	การนำมาประยุกต์ใช้ใน มทบ.24
Family (ครอบครัว)	จัดกิจกรรมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมระหว่างบำบัดและหลังปล่อยลาพัก เช่น วันเยี่ยม + เวิร์กช็อปสร้างสัมพันธ์
Attitude (ทัศนคติ)	อบรมเชิงจิตวิทยา + สร้างกิจกรรมสะท้อนคุณค่า เช่น ศิลปะ/จิตอาสา
Mercy (เมตตา)	สร้างระบบ “พี่เลี้ยงปลอดภัยการติดยา” ภายในหน่วย
Activities (กิจกรรม)	จัดกิจกรรมเสริมแรง เช่น ทีมกีฬา กิจกรรมกลุ่มให้พลังบวก
Research (การติดตาม/วิจัยต่อเนื่อง)	ใช้แบบประเมินรายบุคคล ติดตามพฤติกรรมก่อน/หลังลาพัก

2. วิเคราะห์ตามกรอบทฤษฎี POSDCoRB⁸

ขั้นตอน	แนวทางที่แนะนำในบริบท มทบ.24
Planning	จัดทำแผนฟื้นฟู 6 เดือน + มีเป้าหมายรายบุคคล
Organizing	จัดตั้ง “ศูนย์ฟื้นฟูต้นแบบ” ภายในค่าย พร้อมโครงสร้างงาน
Staffing	คัดเลือก จนท.จากหน่วยแพทย์ + ฝึกอบรมด้านฟื้นฟูจิตวิทยา
Directing	มอบหมาย ผบ.ร้อย กำกับดูแลโดยตรงร่วมกับพี่เลี้ยง
Coordinating	ประสานกับครอบครัว, ป.ป.ส., นักจิตวิทยาภายนอก
Reporting	รายงานพฤติกรรมและความก้าวหน้ารายเดือน
Budgeting	ขอรับการสนับสนุนจาก ป.ป.ส.หรือรับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. วิเคราะห์ตามกรอบทฤษฎี Risk Management¹⁰

Rise	แนวทางการติดตามความเสี่ยง
Identify	ใช้แบบสอบถามคัดกรองกลุ่มเสี่ยงสูง
Assess	ประเมินพฤติกรรม/แรงกระตุ้นจากแบบฟอร์มสัมภาษณ์
Mitigate	-จัดพี่เลี้ยง -กิจกรรมเฉพาะกลุ่ม -สื่อสารครอบครัว
Monitor	-ติดตามพฤติกรรมหลังลาพัก -บันทึกผลในระบบ

4.วิเคราะห์ตามกรอบการวางแผนเชิงกลยุทธ์ Foresight Planning²⁶

- 4.1 สร้าง ฐานข้อมูลติดตาม 6 เดือน-1 ปี หลังปลดประจำการ
- 4.2 เชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานในชุมชน เช่น สาธารณสุข/อบต.
- 4.3 พัฒนากิจกรรม “ติดตามเสริมพลัง” รายเดือน เช่น การอบรม

อาชีพ

จากการวิเคราะห์โดยใช้กรอบ FAMAR, POSDCoRB, Risk Management และ Foresight พบว่าแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดในมณฑลทหารบกที่ 24 ควร มุ่งเน้นการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูภายในหน่วยที่มีระบบดูแลแบบองค์รวม ตั้งแต่ระดับพฤติกรรม ส่วนบุคคล ไปจนถึงการเชื่อมโยงกับครอบครัว ชุมชน และภาคนโยบาย แนวทางเหล่านี้ สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และผลการวิจัยในระดับกองทัพ และสามารถขยายผลเป็นต้นแบบให้หน่วยอื่นในอนาคตได้

บทที่ 4

บทอภิปรายผล

บทนี้เป็นการอภิปรายผลการศึกษาที่ได้จากบทวิเคราะห์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยผ่านการเปรียบเทียบและเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่าข้อค้นพบในงานวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องหรือแตกต่างจากองค์ความรู้เดิมเพียงใด และสามารถนำไปพัฒนาแนวทางปฏิบัติได้จริงในบริบทของมณฑลทหารบกที่ 24

ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับพฤติกรรมเสพติดในทหารกองประจำการ

จากผลการวิเคราะห์เชิงระบบโดยใช้กรอบแนวคิด SWOT, PESTEL และ McKinsey's 7S พบว่า ปัญหายาเสพติดในกลุ่มทหารกองประจำการมณฑลทหารบกที่ 24 มีความเกี่ยวข้องกับทั้งปัจจัยภายในและภายนอกของหน่วย ปัจจัยภายในประกอบด้วย โครงสร้างที่ยังไม่รองรับกระบวนการฟื้นฟู การขาดบุคลากรเฉพาะทาง และระบบติดตามที่ไม่ต่อเนื่อง ขณะที่ปัจจัยภายนอก เช่น สภาพแวดล้อมในช่วงลาพัก การเข้าถึงยาเสพติดผ่านช่องทางออนไลน์ และแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน ล้วนเป็นเงื่อนไขที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเสพติดซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Risk Behavior Theory ซึ่งระบุว่า พฤติกรรมเสี่ยงเกิดจากความเปราะบางที่ได้รับอิทธิพลจากแรงกดดันทางสังคมและการขาดระบบสนับสนุนที่เหมาะสม โดยเฉพาะในช่วงเปลี่ยนผ่านระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ในค่ายและการลาพักในชุมชนเดิม

สาเหตุหลักของการเสพติดและข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง

การวิเคราะห์เชิงลึกด้วยแผนผังก้างปลา (Fishbone Diagram) และเทคนิค 5 Whys ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุสำคัญของการเสพติดในกลุ่มทหารกองประจำการว่า มิได้เกิดจากพฤติกรรมส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว หากแต่มีรากฐานจากโครงสร้างระบบที่ยังไม่สมบูรณ์ เช่น การไม่มีแบบฟอร์มติดตามรายบุคคล การขาดงบประมาณสำหรับฝึกอบรมบุคลากรเฉพาะด้าน และการไม่เชื่อมโยงแนวนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับหน่วย

ซึ่งสอดคล้องกับงานของธงชัย ศรีพุ่ม (2566) ซึ่งเสนอว่า การฟื้นฟูผู้ติดยาในหน่วยทหาร ต้องมีระบบดูแลเชิงพหุปัจจัย และชี้ให้เห็นว่าการขาดกลไกติดตามเฉพาะรายทำให้เกิดช่องว่างสำคัญในการป้องกันการเสพยา

ความเหมาะสมของแนวทางแก้ไขปัญหาในบริบทของมณฑลทหารบกที่ 24

แนวทางที่พัฒนาขึ้นภายใต้กรอบ FAMAR Model และ POSDCoRB แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง โดยเฉพาะการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูภายในค่าย การมีระบบพี่เลี้ยงที่ไม่เน้นการลงโทษ และการออกแบบกิจกรรมเสริมพลังจิตใจ เช่น กีฬา จิตอาสา หรือกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในกลุ่มเป้าหมาย แนวทางดังกล่าวได้รับการยืนยันจากข้อมูลภาคสนามทั้งจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ การออกแบบระบบบริหารจัดการตามหลัก POSDCoRB ทำให้สามารถจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ และการประสานงานกับหน่วยภายนอก เช่น สาธารณสุขหรือสำนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ มงคลชัย วงศ์สถิตย์ (2567) ที่ระบุว่า การฟื้นฟูแบบมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน จะเพิ่มประสิทธิภาพในการลดการเสพยาอย่างยั่งยืน

ความสามารถในการประเมินและบริหารความเสี่ยงเชิงพฤติกรรม

การบูรณาการแนวคิดการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) และการคาดการณ์อนาคต (Foresight) เข้ากับระบบติดตามพฤติกรรมของทหาร ถือเป็นจุดเด่นของแนวทางในงานวิจัยนี้ โดยใช้การคัดกรองกลุ่มเสี่ยงผ่านแบบสอบถาม การประเมินแรงจูงใจรายบุคคล และการวางแผนการฟื้นฟูเฉพาะราย ทำให้สามารถบริหารความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในระยะสั้นระหว่างการรักษาในค่าย และระยะยาวหลังปลดประจำการ

แนวทางนี้ยังเปิดโอกาสให้หน่วยสามารถพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อติดตามพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง และสร้างกลไกการเชื่อมโยงกับหน่วยงานชุมชน เพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูในระยะยาว ซึ่งเป็นการยกระดับจากมาตรการแก้ไขเฉพาะหน้าไปสู่ระบบฟื้นฟูเชิงยุทธศาสตร์อย่างแท้จริง

การเปรียบเทียบผลการวิจัยกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยของ สานิตย์ สีนากสุข (2567)

งานวิจัยนี้ศึกษาปัญหายาเสพติดในกองทัพภาคที่ 3 โดยเน้นการวิเคราะห์ปัจจัยด้านพฤติกรรมเสี่ยงของทหารกองประจำการ พบว่า สภาพแวดล้อมในช่วงลาพัก และ กลุ่มเพื่อนที่เคยใช้ยา เป็นตัวกระตุ้นสำคัญที่ทำให้เกิดการเสพติด ขณะเดียวกัน การขาดระบบติดตามหลังลาพัก ก็เป็นจุดอ่อนสำคัญที่ทำให้มาตรการป้องกันไม่ได้ผลในระยะยาว

ผลการศึกษานี้ได้นำมาต่อยอดในการออกแบบ “ระบบติดตามผลหลังลาพัก” ของทหารในมณฑลทหารบกที่ 24 โดยเน้นความต่อเนื่องในการดูแลและบันทึกข้อมูลพฤติกรรม

2. งานวิจัยของ สุพัต หีบโอสถ (2565)

วิจัยเรื่องการเสริมสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางจิตใจ” ของทหารกองประจำการ ผ่านกระบวนการให้ความรู้ การปรับทัศนคติ และการจัดกิจกรรมกลุ่ม พบว่าหากทหารมีความเข้าใจในพิษภัยของยาเสพติด และได้รับการสนับสนุนในเชิงจิตวิทยา จะช่วยลดโอกาสการกลับไปใช้ยาได้อย่างมีนัยสำคัญ

ผลการศึกษานี้ได้นำแนวคิดนี้มาผนวกในโมเดล FAMAR ที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบหลัก โดยเฉพาะในองค์ประกอบ “Attitude” และ “Activities” ที่เน้นการเปลี่ยนพฤติกรรมผ่านกิจกรรมและการปลูกฝังทัศนคติบวก

3. งานวิจัยของ ธงชัย ศรีพุ่ม (2566)

ศึกษาแนวทางฟื้นฟูผู้เสพติดในหน่วยทหาร ด้วยวิธี “พหุปัจจัย” (Multifactorial Approach) โดยรวมเอาบทบาทของผู้บังคับบัญชา พี่เลี้ยง และครอบครัว เข้ามาทำงานร่วมกัน พบว่าเมื่อทุกภาคส่วนในชีวิตของทหารมีส่วนร่วม การเสพติดจะลดลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาสร้าง “ระบบพี่เลี้ยงพฤติกรรม” ในหน่วยทหาร พร้อมออกแบบบทบาทครอบครัวให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการฟื้นฟูภายใต้ FAMAR Model

4. งานวิจัยของ จิรนนท์ รัตนเกษตร (2565)

มุ่งวิเคราะห์พฤติกรรมการกลับไปใช้ยาเสพติดของเยาวชนหลังการบำบัด โดยพบว่าสภาพแวดล้อมเดิมในครอบครัวหรือชุมชน และการไม่มีระบบติดตามรายบุคคล หลังการบำบัด เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการเสพยาซ้ำ

ผู้วิจัยได้นำการออกแบบ “ระบบติดตามรายบุคคล” โดยเฉพาะการใช้ฐานข้อมูลร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝึก เพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมซ้ำซ้อนและประเมินความเสี่ยงแบบต่อเนื่อง

5. งานวิจัยของ มงคลชัย วงศ์สถิตย์ (2567)

ศึกษาการประยุกต์ใช้ FAMAR Model กับศูนย์วิวัฒน์พลเมือง ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัว กิจกรรมกลุ่ม และการติดตามอย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษาพบว่าการใช้กรอบนี้สามารถเพิ่มอัตราการฟื้นฟูได้อย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยได้นำ FAMAR Model มาปรับใช้กับบริบทของ “หน่วยทหาร” โดยเฉพาะการพัฒนา “ศูนย์ฟื้นฟูภายในหน่วย” และออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของทหารกองประจำการ

บทที่ 5

บทสรุป

จากการวิเคราะห์เชิงระบบในบทก่อนหน้านี้ พบว่าปัญหายาเสพติดในกลุ่มทหารกองประจำการ มณฑลทหารบกที่ 24 เป็นปัญหาที่มีลักษณะซับซ้อนและเชื่อมโยงกับปัจจัยหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นบริบททางสังคม โครงสร้างภายในหน่วย พฤติกรรมส่วนบุคคล รวมถึงความเปราะบางในช่วงลาพัก ด้วยเหตุนี้ การออกแบบแนวทางแก้ไขจึงต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างข้อมูลเชิงประจักษ์ แนวคิดทางทฤษฎี และบริบทเชิงพื้นที่ที่รอบด้านโดยสรุปประเด็นสำคัญที่ค้นพบ พร้อมทั้งนำเสนอข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนา และปรับปรุงมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติดในหน่วยทหารอย่างเป็นรูปธรรม และมีศักยภาพในการขยายผลสู่ระดับกองทัพต่อไปในอนาคตดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อม สาเหตุหลัก และแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มทหารกองประจำการ มณฑลทหารบกที่ 24 โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ควบคู่กับการวิเคราะห์เชิงระบบ ผลการศึกษาแบ่งเป็น 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อปัญหายาเสพติด

พบว่าปัจจัยภายในของหน่วย เช่น การขาดบุคลากรด้านจิตวิทยา ขาดระบบติดตามหลังลาพัก และโครงสร้างการบริหารที่ยังไม่รองรับการฟื้นฟูเชิงระบบ เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยง ขณะที่ปัจจัยภายนอก เช่น แรงกดดันจากสังคม การเข้าถึงยาในช่วงลาพัก และสภาพชุมชนเดิมที่ยังเสี่ยง ล้วนมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดในกลุ่มทหาร

2. สาเหตุหลักของปัญหาหาสาเหตุ

การวิเคราะห์ด้วยกรอบ Fishbone Diagram และ 5 Whys พบว่าสาเหตุของการเสพซ้ำมิได้เกิดจากปัจจัยเดียว แต่เป็นผลของความเปราะบางในระดับบุคคล (เช่น ความเครียดและขาดแรงจูงใจ) ร่วมกับข้อจำกัดเชิงระบบ (เช่น การขาดแบบฟอร์มติดตามและการประสานงานกับครอบครัว) ซึ่งยืนยันผ่านข้อมูลเชิงปริมาณและการสัมภาษณ์เชิงลึก

3. แนวทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม

แนวทางที่พัฒนาขึ้นภายใต้ FAMAR Model และ POSDCoRB เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทของมณฑลทหารบกที่ 24 โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัว การสร้างทัศนคติที่ดีผ่านกิจกรรมกลุ่ม และการพัฒนาศูนย์ฟื้นฟูต้นแบบภายในหน่วย นอกจากนี้ ยังได้ประยุกต์ใช้กรอบการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) และการวางแผนล่วงหน้า (Foresight) เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการฟื้นฟู และสามารถขยายผลสู่ระดับกองทัพได้ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 จัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูภายในหน่วย เพื่อบริการดูแลทหารที่มีประวัติใช้ยาเสพติด โดยควรมีบุคลากรด้านสุขภาพจิตและระบบติดตามพฤติกรรมที่ชัดเจน

1.2 พัฒนาระบบพี่เลี้ยงเชิงพฤติกรรม โดยฝึกอบรมเจ้าหน้าที่และผู้บังคับบัญชาให้สามารถทำหน้าที่ดูแลกลุ่มเสี่ยงในลักษณะให้คำปรึกษาอย่างไม่ตีตรา

1.3 สร้างแบบฟอร์มติดตามพฤติกรรมรายบุคคล ทั้งในช่วงฝึกประจำการและหลังลาพัก เพื่อใช้ประเมินแนวโน้มพฤติกรรมและออกแบบแผนฟื้นฟูเฉพาะราย

1.4 บูรณาการความร่วมมือกับครอบครัวและชุมชน ผ่านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมเยี่ยมทหารแบบมีเป้าหมาย เวิร์กช็อปครอบครัว หรือการประชุมร่วมระหว่างครอบครัว-หน่วย

1.5 ใช้ฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศ เพื่อเก็บข้อมูลประวัติ กลุ่มเสี่ยง และผลการติดตามหลังปลดประจำการ สำหรับใช้ในการบริหารจัดการและ ติดตามเชิงยุทธศาสตร์

1.6 เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจด้วยวิถีพุทธเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ที่สามารถเสริมเข้าไปในกระบวนการป้องกันและฟื้นฟูปัญหาอาชญากรรม คือ การบูรณาการ หลักพุทธธรรมเข้ากับกิจกรรมบำบัดเชิงจิตใจ โดยเฉพาะการจัดโครงการปฏิบัติธรรม ร่วมกับครอบครัวในช่วงก่อนหรือหลังการลาพักของทหารกองประจำการ ซึ่งมี วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตน การฝึกสติ และการพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อชีวิต และหน้าที่ราชการ แนวทางนี้มีศักยภาพในการลดความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดซ้ำ โดยอาศัยแนวคิดจากพุทธจิตวิทยา เช่น การรู้เท่าทันอารมณ์และความใคร่ (อุปกิเลส) ผ่านกระบวนการเจริญสติและสมาธิ นอกจากนี้ การมีครอบครัวร่วมเข้าร่วมกิจกรรมยัง ช่วยสร้างกลไกสนับสนุนทางสังคม (Social Support System) ซึ่งเป็นปัจจัยเสริมที่สำคัญ ในการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การนำแนวทางดังกล่าวสามารถออกแบบให้เป็นหนึ่งใน กิจกรรมของศูนย์ฟื้นฟูภายในค่าย โดยควบคู่กับการดำเนินการตามกรอบ FAMAR Model ที่มุ่งเน้นการบำบัดแบบองค์รวม ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการฟื้นฟู และ เสริมความมั่นคงทางจิตใจให้แก่กำลังพลได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.7 แนวทางการป้องกันเชิงรุกผ่านกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตและ การฝึกอาชีพ เพื่อเสริมความยั่งยืนของการป้องกันปัญหาอาชญากรรมในระยะยาว ควรมีการ วางแผนแนวทางป้องกันเชิงรุกที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของทหารกองประจำการในมิติ ของ “ทักษะชีวิต” และ “ทักษะอาชีพ” โดยจัดกิจกรรมเสริมที่ให้โอกาสในการเรียนรู้ เช่น การอบรมฝึกอาชีพ การจัดเวิร์กช็อปทักษะการบริหารจัดการอารมณ์ การแก้ปัญหา และการคิดเชิงบวก ซึ่งสามารถบูรณาการควบคู่กับการบำบัดฟื้นฟูภายในศูนย์ได้อย่าง เหมาะสม กิจกรรมเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เข้าร่วมสามารถสร้างความมั่นใจ ในตนเอง เห็นคุณค่าของตน และเตรียมความพร้อมสำหรับการกลับคืนสู่ชุมชนหลังปลด ประจำการ ซึ่งจะช่วยลดโอกาสในการหวนกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวยังส่งเสริมความต่อเนื่องระหว่างการพัฒนาฟื้นฟูในหน่วยกับการมีชีวิต ที่มั่นคงในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมหลายหน่วยในกองทัพภาคต่าง ๆ เพื่อศึกษาความแตกต่างด้านบริบท และความพร้อมของระบบฟื้นฟูในแต่ละพื้นที่

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เพื่อประเมินประสิทธิผลของแนวทางที่พัฒนาขึ้น โดยใช้ตัวแปรก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟู

2.3 ควรศึกษาแนวทางการประสานงานเชิงบูรณาการระหว่างหน่วยทหารกับองค์กรภายนอก เช่น ป.ป.ส., สาธารณสุข, อบต. เพื่อสร้างระบบฟื้นฟูเชิงพื้นที่ที่ยั่งยืน

2.4 ควรวิจัยประเด็น "แรงจูงใจในระยะยาว" ของทหารกองประจำการที่เลิกใช้ยาได้สำเร็จ เพื่อใช้เป็นต้นแบบด้านจิตวิทยาและแรงบันดาลใจในแนวทางต่อไป

2.5 ควรมีการศึกษาติดตามผล (Follow-up Study) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของแนวทางที่พัฒนาขึ้นในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580). กรุงเทพฯ: สศช.; 2561.
2. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2566–2570. กรุงเทพฯ: ป.ป.ส.; 2566.
3. กระทรวงกลาโหม. แผนพัฒนาด้านกำลังพลของกองทัพบก พ.ศ. 2566–2570. กรุงเทพฯ: กองทัพบก; 2566.
4. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. รายงานสถานการณ์ยาเสพติดในประเทศไทย ปี 2567. กรุงเทพฯ: ป.ป.ส.; 2567.
5. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อปัญหายาเสพติดในชุมชน ปี 2567. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม; 2567.
6. กองกำลังสุรศักดิ์มนตรี. แผนยุทธการ Seal Stop Safe พ.ศ. 2568. อุดรธานี: กองทัพบกที่ 2; 2568.
7. สฤณี แผนสนธิ. การพัฒนาระบบฟื้นฟูผู้ใช้สารเสพติดภายใต้กรอบ FAMAR Model [วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก]. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการทัพบก; 2564.
8. Gulick L. Notes on the theory of organization. In: Gulick L, Urwick L, editors. Papers on the science of administration. New York: Institute of Public Administration; 1937. p. 1–46.
9. Jessor R, Jessor SL. Problem behavior and psychosocial development: a longitudinal study of youth. New York: Academic Press; 1977.
10. International Organization for Standardization. ISO 31000:2018 Risk management – Guidelines. Geneva: ISO; 2018.

11. สุพัตต์ หีบโอสถ. แนวทางการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจต่อพฤติกรรมเสี่ยงด้านยาเสพติดของทหารกองประจำการ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก; 2565.
12. ธงชัย ศรีพุ่ม. การฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดในหน่วยทหารโดยใช้แนวคิดพหุปัจจัย [วิทยานิพนธ์]. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร; 2566.
13. สานิตย์ สีนากสุก. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของทหารกองประจำการ กองทัพภาคที่ 3 [วิจัย]. พิษณุโลก: วิทยาลัยการทัพบก; 2567.
14. มงคลชัย วงศ์สถิตย์. การประยุกต์ใช้ FAMAR Model กับการฟื้นฟูผู้ติดยาในศูนย์วิวัฒน์พลเมือง [รายงานวิจัย]. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการทัพบก; 2567.
15. McKinsey & Company. Enduring Ideas: The 7S Framework [Internet]. McKinsey; 2008 [cited 2025 Apr 4]. Available from: <https://www.mckinsey.com/business-functions/organization/our-insights/enduring-ideas-the-7-s-framework>
16. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). คู่มือป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชนในเขตชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ: สสส.; 2566.
17. World Health Organization. Mental health of adolescents and youth. Geneva: WHO; 2021.
18. วรพงศ์ เฉลิมฉัตร. ปัจจัยเชิงสาเหตุของการกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำในผู้ผ่านการบำบัด [วิทยานิพนธ์]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง; 2565.
19. Ishikawa K. Guide to Quality Control. Tokyo: Asian Productivity Organization; 1986.
20. Ohno T. Toyota Production System: Beyond Large-Scale Production. Portland, OR: Productivity Press; 1988.
21. Andrews K. The Concept of Corporate Strategy. Homewood, IL: Irwin; 1971.

22.Aguilar FJ. Scanning the Business Environment. New York: Macmillan; 1967.

23.Waterman RH, Peters TJ, Phillips JR. Structure is Not Organization. McKinsey Quarterly; 1980.

24.ISO. ISO 31000:2018 Risk Management – Guidelines. Geneva: International Organization for Standardization; 2018.

25.Hines A, Bishop P. Thinking about the Future: Guidelines for Strategic Foresight. Arlington, VA: Social Technologies; 2006.

ผนวก ก

แบบสอบถามเรื่อง “การสำรวจปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงด้านยาเสพติดของ
ทหารกองประจำการ มณฑลทหารบกที่ 24”

คำชี้แจง:

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยเชิงนโยบาย ไม่ระบุชื่อ ไม่มีผลต่อการปฏิบัติ
หน้าที่ ข้อมูลทุกข้อจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมคำ ใน
ช่องว่างให้ครบถ้วนตามความเป็นจริง

ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไป

- อายุ: _____ ปี
- ระดับการศึกษาเดิมก่อนเข้ารับราชการ
☐ ต่ำกว่ามัธยม ☐ มัธยมปลาย/ปวช. ☐ ปวส./ปริญญาตรี
- ภูมิลำเนาเดิม
☐ เมือง/อำเภอใหญ่ ☐ ตำบล/หมู่บ้านห่างไกล
- ครอบครัวมีสมาชิกที่เคยใช้/เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
☐ ไม่มี ☐ มี (โปรดระบุความสัมพันธ์) _____
- เคยใช้ยาเสพติดมาก่อนหรือไม่
☐ ไม่เคย ☐ เคย ก่อนเข้ารับราชการ ☐ เคย ระหว่างรับราชการ

ส่วนที่ 2: ปัจจัยภายใน (ตัวบุคคล)

6. ความเครียดที่รู้สึกในช่วงอยู่ในค่ายทหาร
- ☐ ต่ำมาก ☐ ต่ำ ☐ ปานกลาง ☐ สูง ☐ สูงมาก
7. เมื่อรู้สึกเครียด ท่านสามารถพูดคุยหรือระบายกับใครได้บ้าง
- ☐ เพื่อนทหาร ☐ ครอบครัว ☐ ผู้บังคับบัญชา ☐ ไม่มีเลย
8. ท่านมีความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติดเพียงพอหรือไม่
- ☐ เพียงพอ ☐ ปานกลาง ☐ ไม่เพียงพอ
9. เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดหรือไม่
- ☐ เคย ☐ ไม่เคย
10. ท่านเคยถูกรุ่นพี่หรือเพื่อนชักชวนให้ลองใช้สารเสพติดหรือไม่
- ☐ ไม่เคยเลย ☐ เคยแต่ปฏิเสธ ☐ เคยและลองใช้
-

ส่วนที่ 3: ปัจจัยภายนอก (ครอบครัว / ชุมชน / สิ่งแวดล้อม)

11. สภาพแวดล้อมที่บ้านของท่าน (ก่อนเกณฑ์)
- ☐ ปลอดภัย ไม่น่าเสพยา
- ☐ มีเพื่อนบ้าน/ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
12. ครอบครัวเคยให้คำแนะนำหรือตักเตือนเรื่องยาเสพติดหรือไม่
- ☐ บ่อยครั้ง ☐ บางครั้ง ☐ ไม่เคยเลย
13. หลังปลดประจำการ ท่านคิดว่าจะมีโอกาสกลับไปใช้ยาอีกหรือไม่
- ☐ ไม่มีโอกาสแน่นอน ☐ อาจมีบ้าง ☐ มีแนวโน้มสูง
-

ส่วนที่ 4: ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

14. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการมี “ศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาในค่าย”

☐ เห็นด้วยมาก ☐ เห็นด้วย ☐ เฉย ๆ ☐ ไม่เห็นด้วย

15. ท่านเห็นว่ากิจกรรมใดช่วยป้องกันการใช้ยาเสพติดได้ดีที่สุด

☐ กีฬา ☐ ดนตรี/ศิลปะ ☐ การเข้าค่ายจิตอาสา ☐ อื่น ๆ _____

16. ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมหรือไม่ เพื่อป้องกันปัญหาเสพติดในหน่วยทหาร

ผนวก ข

สรุปตารางผลวิเคราะห์เชิงสถิติจากแบบสอบถาม

ประเด็นสำรวจ	จำนวน นาย	ร้อยละ (%)	ตีความ / ข้อค้นพบ
เคยเสพสารเสพติด ก่อนเข้ารับราชการ	88	36.5%	กลุ่มเสี่ยงก่อนเข้าเกณฑ์มีสัดส่วนสูง ควรมีมาตรการคัดกรองและให้ คำปรึกษาตั้งแต่ต้น
กลับไปใช้ยาเสพติด ช่วงลาพัก	128	53.1%	กว่าครึ่งมีแนวโน้มใช้ซ้ำเมื่อกลับบ้าน ซึ่ง ถึงจุดอ่อนของระบบติดตามหลังลาพัก
เคยมีเพื่อนสนิท เกี่ยวข้องกับยาเสพติด	102	42.3%	สิ่งแวดล้อมทางสังคมเป็นปัจจัยเสี่ยง หลัก โดยเฉพาะช่วงลาพักกลับบ้าน
เครียดระหว่างฝึกหรือ ประจำการ	84	34.9%	ความเครียดสะสมอาจกระตุ้น พฤติกรรมเสพยา จำเป็นต้องมีช่องทาง บำบัดความเครียด
เห็นว่าหน่วยมีกิจกรรม คลายเครียดไม่ เพียงพอ	151	62.7%	กิจกรรมบำบัดหรือนันทนาการยังไม่ เพียงพอ ควรจัดกิจกรรมให้มากขึ้น
ต้องการให้ตรวจสอบสาร เสพติดอย่างสม่ำเสมอ	186	77.2%	ทหารส่วนใหญ่ต้องการการตรวจสอบที่ เข้มข้น ซึ่งว่าพร้อมให้ความร่วมมือ
พี่เลี้ยงมีผลต่อการไม่ กลับไปใช้ยา	143	59.4%	การมีพี่เลี้ยงช่วยลดความเสี่ยง พฤติกรรมเสพยา เป็นกลยุทธ์ที่ควร ผลักดัน

ผนวก ค

สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์

1. พ.อ.วุฒิชัย สุคนธวัฒน์ ตำแหน่ง: เสนาธิการ มณฑลทหารบกที่ 24

ประเด็น	เนื้อหา
ปัญหาหลัก	เมื่อกลับบ้าน ทหารบางคนกลับไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดิม จึงเสี่ยงสูง
จุดอ่อน	ยังไม่มีระบบติดตามหลังลาพักที่เป็นทางการ
ข้อเสนอ	ควรจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูในค่าย ใช้พี่เลี้ยงในกองร้อยเป็นแนวร่วม

2. พ.ท. ชุน นาระกุล ตำแหน่ง: รักษาการผู้บังคับกองร้อยบริการ มณฑลทหารบกที่ 24

ประเด็น	เนื้อหา
จุดอ่อน	ไม่มีข้อมูลรายบุคคลชัดเจนว่าใครกลับมาเสพอีก เพราะข้อจำกัดด้านเครื่องมือและงบประมาณในการตรวจหลังกลับจากลาพัก
พฤติกรรมเปลี่ยนแปลง	ทหารบางคนเปลี่ยนพฤติกรรมทันทีหลังลาพัก เช่น หงุดหงิด ไม่อยู่ในระเบียบ
ข้อเสนอ	อยากให้จัดกิจกรรมเสริมทัศนคติ เช่น กีฬา จิตอาสา และอบรมโทษของยาเสพติด

ประวัติย่อผู้วิจัย

ยศ ชื่อ

พันเอก สัญญา โยธานันต์

วัน เดือน ปีเกิด

20 มีนาคม 2520

ประวัติสำเร็จการศึกษา

พ.ศ. 2544

ปริญญาตรีวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาเครื่องกล

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (รุ่นที่ 49)

พ.ศ. 2555

โรงเรียนเสนาธิการทหารบก หลักสูตรหลักประจำ ชุดที่ 90

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2544

ผู้บังคับหมวดปืนเล็ก กองร้อยอาวุธเบา กองพันทหารราบที่1
กรมทหารราบที่13

พ.ศ. 2548

ผู้บังคับกองร้อยอาวุธเบา กองพันทหารราบที่1 กรมทหารราบ
ที่13

พ.ศ. 2557

รองเสนาธิการกรมทหารราบที่13

พ.ศ. 2560

ผู้บังคับกองพันทหารราบที่3 กรมทหารราบที่8

พ.ศ. 2562

หัวหน้ากองกิจการพลเรือน มณฑลทหารบกที่24

ตำแหน่งปัจจุบัน

พ.ศ. 2566

รองเสนาธิการมณฑลทหารบกที่ 24